

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 11, 2013

[Назад](#)

[Головна](#)

УДК 338.24:65.018

Г. Т. Чехович,

к. е. н., доцент кафедри «Менеджмент організацій» ПВНЗ «Херсонський економічно-правовий інститут»

ВИЗНАЧЕННЯ ІНДИКАТОРІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

G. T. Chekhovych,

к. е. н., dotsent kafedry «Menedzhment orhanizatsij» PVNZ «Khersons'kyj ekonomichno-pravovyj instytut»

IDENTIFYING INDICATORS OF ECONOMIC SECURITY REGION

Статтю присвячено дослідженню індикаторів економічної безпеки та доцільності вибору індикаторів економічного циклу як індикаторів системи забезпечення економічної безпеки регіонів та країни в цілому.

The article is devoted to the study of economic security indicators and appropriateness of the choice of indicators of the economic cycle as indicators of the system of economic security of regions and countries.

Ключові слова: економічний цикл, індикатори економічних циклів, індикатори економічної безпеки, економічна безпека.

Keywords: the economic cycle indicators of economic cycles, indicators of economic security, economic security.

Вступ. Забезпечення стійкого зростання економіки України в посткризовий період вимагає зміни ідеології державної політики в напрямки впровадження комплексу стимулюючих важелів. Головними завданнями державної політики стають забезпечення реальної ефективності ринкових важелів досягнення макроекономічної збалансованості на основі об'єднання зусиль держави й механізмів самоорганізації ринку, формування нової якості економічного росту на основі раціоналізації використання національного потенціалу, формування нових конкурентних переваг у відповідь на конкурентні виклики посткризового світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий інтерес до проблемами формування регіональної політики в контексті забезпечення економічної безпеки держави займалися М. Долішній, Б. Данилишин, Т. Агапова, П. Беленький, Є. Бойко, В. Войцеховський, З. Герасимчук, С. Злупко, М. Козоріз, А. Куклін, Я. Побурко, С. Писаренко, О. Ральчук, Л. Семів, А. Татаркін, А. Федорищева, О. Хомра та ін.

Формулювання цілей статті. Основною метою статті дослідження індикаторів економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Якісні відмінності, що супроводжують перехід національної економіки зі стану рецесії в стан депресії, мають найбільш важливе значення при визначенні індикаторів економічної безпеки. Для їх конкретизації слід звернутися до моделі економічних циклів Шлемко В. Т., у якій виділено 4 основні фази [209]:

- 1) процвітання (prosperity);
- 2) рецесії (recession);
- 3) депресії (depression);
- 4) відновлення (recovery) (рис. 1).

Як видно з рис. 1, саме перехід від фази рецесії до фази депресії характеризує якісну зміну стану системи, набрання чинності дією біфуркаційних законів еволюції. Даний факт обумовлює доцільність вибору індикаторів економічного циклу як індикаторів системи забезпечення економічної безпеки. При цьому значення, що характеризують перехід національної економіки від стану рецесії до стану депресії, є граничними значеннями даних індикаторів.

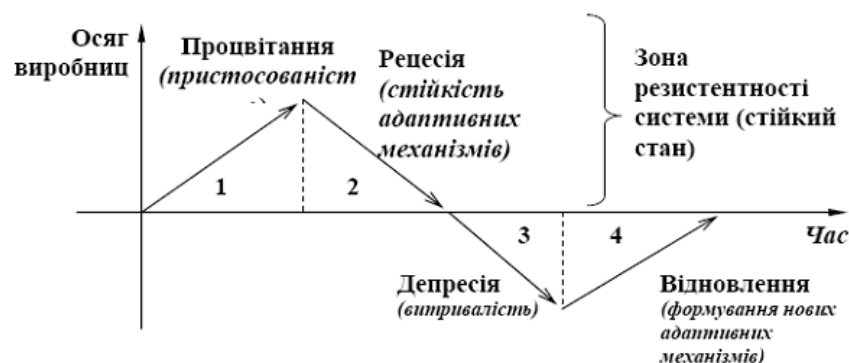

Рис. 1. Економічний цикл Й.Шумпетера та етапи загальної стійкості (виживання) біосистеми

Залежно від природи індикаторів і їх зв'язки із загальною економічною динамікою, прийнято виділяти проциклічні індикатори (хід яких збігається із загальним напрямком економічного росту - прибутку корпорацій ростуть на підйомі економіки), проциклічні (які спрямовані проти загального зростання - безробіття зростає коли економіка занепадає) і ациклічні (поведінка яких мало змінюється в середині циклу) (табл. 1, табл. 2).

**Таблиця 1.
Індикатори економічних циклів**

Проциклічні		Протициклічні	
Сильно корельовані	Слабко корельовані	циклічні	ациклічні
Сукупний випуск і випуск за секторами економіки	Товари повсякденного попиту	Запаси готової продукції	Торговий баланс
Прибутки бізнесу	Сільськогосподарське виробництво	Запаси сировини і ресурсів	
Грошові агрегати	Видобуток природних ресурсів	Рівень безробіття	
Швидкість обігу грошей	Довгострокові процентні ставки	Рівень банкрутств	
Рівень цін			
Короткострокові процентні ставки			

Оскільки індикатори формуються для виявлення і врахування особливостей саме різних сторін економічних процесів, їх поведінка також має свою специфіку. Зокрема, важливо знати, чи має конкретний індикатор властивість випереджати загальну динаміку або він запізнюється в порівнянні з основним ходом економічного циклу.

**Таблиця 2.
Індикатори економічного циклу**

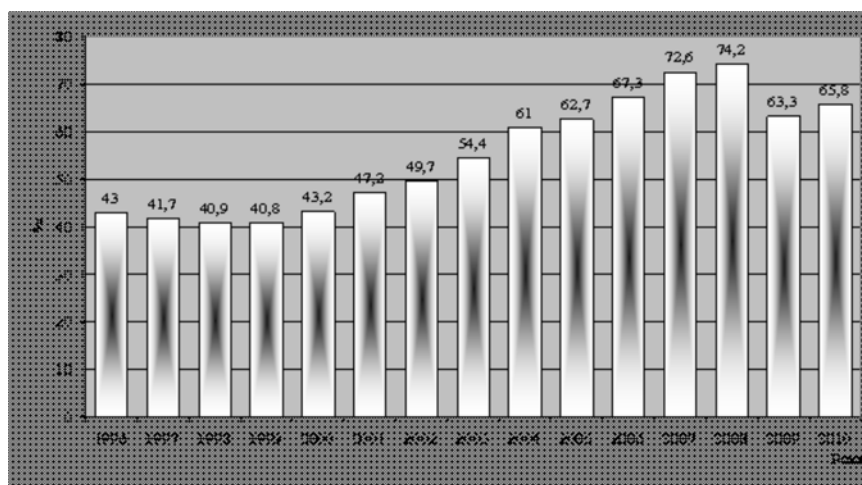
Випереджальні індикатори (leading)	Запізнілі індикатори (lagging)	Співпадаючі індикатори (coinciding)
Тривалість робочого тижня	Чисельність непрацюючих	ВВП
Число нових підприємств	тривалий строк Видатки на нові підприємства й засобу виробництва	Рівень безробіття
Початку житлового будівництва		Промислове виробництво
Індекси фондового ринку	Питомі видатки на зарплату	Особисті доходи
Прибутки корпорацій	Середні процентні ставки комерційних банків	Ціни виробників Офіційні процентні ставки
Зміна грошової маси		Заявки на рекламу
Зміни в запасах		

У США існує спеціальна неурядова дослідна організація, Національне бюро економічних досліджень (NBER - National Bureau of Economic Research), яке зайняте відстеженням економічних циклів, визначенням їх поворотних точок. Це не таке просте завдання, як може здатися, оскільки різні індикатори мають свої власні цикли, зрушені відносно один одного в часі. Відстежити за ними глобальний економічний цикл і дати його об'єктивні характеристики дуже важливо, тому що на цей цикл будуть орієнтуватися у своїх ділових планах дуже багато учасників економічної діяльності.

За методом NBER, спад (рецесія) починається з падіння реального ВВП протягом двох послідовних кварталів підряд. Але саме по собі таке падіння не обов'язкове означає спад, адже індикатори часто відхиляються від основного тренда. Велика кількість інших індикаторів залучається для того щоб сформувані загальну оцінку тенденції, яка буде прийнята більшістю дослідників і практиків. При цьому найбільше значення мають навіть не самі величини економічних показників (ВВП, промислове виробництво, торговий баланс), а їх зміни від місяця до місяця, від кварталу до кварталу, і в більш тривалій перспективі - від року до року. Саме в цих змінах найбільше явно виражений вплив економічної ситуації на результати бізнесу, зміна настроїв і активності виробників і споживачів.

Використання великої кількості індикаторів, а також їх випереджальної групи доцільно в ситуації, коли фаза економічного циклу не є очевидною. У ситуації ж з економікою України досить найбільш інтегрального співпадаючого індикатору – ВВП.

Дані про динаміку ВВП України представлені на мал. 2. За роки незалежності показник фізичного обсягу ВВП не перевищив показник 1990 р. Це обумовлене тим, що базовими галузями економіки обрані не ті, які засновані на імманентно властивих характеристиках країни як економічної системи, а ті, які становили основу промислового потенціалу економічної системи України як частини економіки СРСР. У результаті, економіка, яка мала великий потенціал розвитку п'ятого технологічного укладу (машинобудування), обрала в якості базових експортно-орієнтовані низькоукладні галузі третього та четвертого укладів.

Рис. 2. Динаміка ВВП України, у % до 1990 р

В аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень України «Економіка України на шляху від депресії до зростання: джерела, способи,

інструменти» відзначається природа та потенційна стабільність тенденції національної економіки до відновлення.

З погляду українських економістів, висновки про завершення в Україні фінансово-економічної кризи є досить передчасними. Насамперед, враховуючи на неодноразово описані системність і багаторівність цієї кризи для України. Тим часом ознаки поліпшення стану мають підстави перерости в прояв економічного поживлення, яке повинне покласти кінець кризовим явищам і почати етап відновлення української економіки на якісно новій основі. Проте зазначений антидепресивний потенціал є лише можливістю, а його реалізація може зітхнутися з істотними ризиками, які зроблять позитивні тенденції нестійкими та скороминучими. Тривалий період перебування економіки України у фазі депресії сформував «пастки», які перешкоджають відновленню стійкого економічного зростання. Звуження економічної політики до заходів антикризового напрямку, націленим лише на стабілізацію економічної ситуації в країні, подолання проявів кризових тенденцій, входить у суперечність із цілями стимулювання економічної активності, обмежує можливості адаптації до структурних змін, які відбуваються у світовій економіці, і сприйняття позитивних антидепресивних факторів, як тих, що надходять від світової економіки, так і тих, які пов'язані з відродженням факторів росту на державному рівні.

ВИСНОВОК. Узагальнюючи вищевикладене, необхідно відзначити, що передумовою формування політики економічної безпеки є стратегія соціально-економічного розвитку, сформульована з урахуванням фази еволюційного циклу національної економіки як системи, яка враховує існуючий у системі потенціал і запит зовнішнього середовища на його використання. Процес формування стратегії соціально-економічного розвитку обумовлений як поруч об'єктивних факторів (потенціал системи, фаза економічного циклу, прогноз динаміки зовнішнього середовища), так і суб'єктивних – професіоналізм і ціннісні настанови осіб, що ухвалюють рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

1. Архипов А. Экономическая безопасность : оценки, проблемы, способы обеспечения / А. Архипов, А. Городецкий, Б. Михайлов. – *Вопр. экономики.* – 2005. – № 12. – С. 36-44.
2. Белов А. Национальная безопасность – безопасность личности, общества, государства / А. Белов. – К. : Служба безопасности, 2004. – № 9. – С. 6-7.
3. Бельков О. А. Понятийно-категориальный аппарат концепции национальной безопасности / О. А. Бельков. – *Безопасность.* – М. : 1994. – № 3. – С. 24-28.
4. ВВП на душу населения по ППС в 2009 году [Электронный ресурс] / Статистика стран мира. Обзор / Исаенко А. И. – Режим доступа : <http://informatsiya.ru/tab1/20-vyp-na-dushu-naseleniya-po-pps-2009.html>.
5. Єгоров Ю. В. Екологічна складова у структурі національної безпеки України : державно-управлінський аспект взаємодії / Ю. В. Єгоров // К. : «Стратегічні пріоритети» – № 4 (13), 2009. – С. 191-199.
6. Шлемко В. Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення : монографія / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько. — К. : РНБОУ, Нац. ін-т страт. досліджень, 1997. – 144 с. – (Сер. "Нац. безпека"; вип. 2).
7. Закон України «Про основи національної безпеки України» : за станом на 19 черв. 2003 р. / Відомості Верховної Ради України. – Офіц. вид. – К. : № 39 / 2003. – (Нормативні директивні правові документи).

References.

1. Arkhyrov, A. Horodetskyj, A. and Mykhajlov, B. (2005), "Ekonomycheskaia bezopasnost", : otsenky, problemy, sposoby obespecheniya, vol 12., pp. 36-44.
2. Belov, A. (2004), "Natsional'naia bezopasnost' – bezopasnost' lychnosty, obschestva, hosudarstva", vol.9, pp. 6-7.
3. Bel'kov, O. (1994), "Poniatyjno-katehoryal'nyj apparat kontseptsyy natsional'noj bezopasnosti", *Bezopasnost*, vol. 3, pp. 24-28.
4. Ysaenko, A. (2009), "VVP na dushu naseleniya po PPS v 2009 hodu" [Elektronnyj resurs], *Statystyka stran myra*, Kyiv, Ukrain.
5. Yehorov, Yu. (2009), "Ekolohichna skladova u strukturі natsional'noi bezpeky Ukrainy : derzhavno-upravlins'kyj aspekt vzaiemodii", *Stratehichni priorytety*, vol. 4, pp/ 191-199.
6. Shlemko, V. And Bin'ko, I (1997), "Ekonomichna bezpeka Ukrainy: sutnist' i napriamky zabezpechnnia", *monohrafiia*, pp. 144.
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), *Zakon Ukrainy "Pro osnovy natsional'noi bezpeky Ukrainy"*, *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol.29.

Стаття надійшла до редакції 28.10.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"